

Dokumentet er konsekvensrettet d. 3.10.2024 grundet indførelse af Barnets lov pr. 1.1.2024.

Hillerød Kommunes beredskab for håndtering af vold og seksuelle overgreb

Hillerød Kommunes beredskab for håndtering af psykisk/fysisk vold og seksuelle overgreb mod børn er en integreret del af vores Børne- og ungepolitik, "Fælles Børn – Fælles Ansvar", som også udgør 'den røde tråd' i vores tværprofessionelle samarbejde.

Beredskabet vedtages minimum hvert 4. år, som Barnets lov § 15, stk. 2 angiver.

Målgruppe

Beredskabet henvender sig – ligesom de øvrige dele af "Fælles Børn – Fælles Ansvar" - til alle professionelle, der i deres arbejde har kontakt med børn og unge under 18 år. Det gælder både ledere og ansatte i dagpleje, dagtilbud, skoler, skolefritidsordninger, klubber, sundhedsplejen, myndighedsrådgivere, pædagogisk psykologisk rådgivning, behandlingstilbud til børn og unge og deres familier, den kommunale tandpleje, døgninstitutioner, socialpædagogiske opholdssteder, plejefamilier og andre, der er i kontakt med børn og unge under 18 år.

Definitioner

Et overgreb kan både være et voldeligt og et seksuelt overgreb.

Voldeligt overgreb

Voldelige overgreb kan være både fysiske og psykiske. Uanset typen af vold, der begås mod et barn eller ung, så er der tale om en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Vold er udtryk for, at barnet ikke frivilligt indgår i den handling, der begås mod barnet.

Signaler, symptomer og tegn

Fysiske tegn kan være fx mærker på kroppen hyppige skadestuebesøg, vanskeligheder med kropskontakt eller søvnbesvær. Psykiske tegn kan være fx mistriksel, mistillid til voksne, lav selvfølelse, begyndende depression og sociale adfærdsmæssige vanskeligheder. Det er vigtigt at være opmærksom på, at de psykiske tegn på mistriksel ikke betyder, at et barn er udsat for vold, men mistriksel bør altid betyde, at det undersøges nærmere, hvad der kan være årsagen.

Seksuelt overgreb

Foreningen "Børns Vilkår" definerer et seksuelt overgreb sådan:

"Når et barn inddrages i seksuelle handlinger, som barnet ikke udviklingsmæssigt er i stand til at forstå, og som det pågældende barn derfor er ude af stand til at give et kvalificeret tilsagn om at være med til eller ej."

Der kan være tale om seksuelle overgreb foretaget:

- af en i familien
- af andre voksne
- af ansatte i skole/ institution
- af et eller flere børn

Tidlig forebyggelse

Forebyggelse af seksuelle overgreb udfordrer fagpersonernes viden, de organisatoriske rammer samt de personlige forudsætninger og barrierer. I den primære forebyggelse af overgreb mod børn og unge bør der arbejdes med forebyggelse på tre forskellige områder:

- det organisatoriske område
- det faglige område
- det personlige område

De tre fokusområder spiller i praksis tæt sammen, og det er vigtigt, at der arbejdes på alle tre områder med forebyggelsen.

Forebyggelse på det organisatoriske plan

Kommunens institutioner og skoler kan sætte fokus på de organisatoriske rammer ved fx at drøfte værdier, normer, politikker i en åben dialog. Brug de synspunkter, der kommer frem til at revidere jeres værdigrundlag og politik eller til at udarbejde sådanne.

Som led i forebyggelsen af overgreb mod børn og unge kan man på institutioner og skoler udarbejde en forebyggelsespolitik på området. Der kan indgå en eller flere del-politikker i en overordnet forebyggelsespolitik. Det kan fx være en politik for samværs- eller omgangsformer, en særskilt seksualpolitik eller en politik for brugen af sociale medier.

Værdigrundlag og forebyggelsespolitik kan med fordel bruges i forbindelse med ansættelse af nyt personale. Det kan bruges som udgangspunkt for en drøftelse allerede i ansættelsessamtalen. Det kan også bruges i et introduktionsforløb, så nye medarbejdere bliver bekendt med stedets værdier og får indsigt i, hvordan de afspejler sig i hverdagens praksis – også i forhold til forebyggelsen af vold og seksuelle overgreb.

Forebyggelse på det faglige plan

At arbejde med forebyggelse af psykisk/fysisk vold og seksuelle overgreb mod børn og unge på det faglige område handler i høj grad om, at man som leder og medarbejder besidder en faglig viden om:

- Tegn og reaktioner hos børn, der udsættes for vold og seksuelle overgreb.
- Børns seksualitet og grænsedragningen mellem legitim seksuel adfærd og bekymrende seksuel adfærd.
- Forståelsen og tolkningen af børns og unges tegn og reaktioner på vold og seksuelle overgreb
- Mulige skadevirkninger for børn, der udsættes for vold og seksuelle overgreb.
- Grooming og den forførelses- og manipulationsproces, der ofte går forud for, at et overgreb finder sted.
- Det kommunale beredskab og kendskab til de forskellige handleveje i sager med overgreb mod børn og unge.
- At tale med børn generelt og specifikt i relation til temaerne vold og seksuelle overgreb.
- At kunne handle på trods af, at man er i tvivl og på trods af, at man ikke har sikkerhed for, hvad der er sket, og om barnet har været udsat for overgreb.

Udover faglig viden er det også vigtigt, at der er en åbenhed og dialog på arbejdspladserne i forhold til at italesætte en bekymring eller mistanke om, at et barn udsættes for overgreb. Det er også vigtigt, at man som leder og medarbejder er i stand til at gå i dialog med børnene og forældrene.

Forebyggelse på det personlige område

Fagpersoner kan blive påvirkede følelsesmæssigt, når de møder børn og unge, der har været udsat for omsorgssvigt og ikke mindst vold og seksuelle overgreb i deres opvækst. Fagpersonens personlige erfaringer, holdninger, normer og barrierer i forhold til temaerne vold og seksuelle overgreb bliver aktiveret, hvis et barn har været udsat for vold eller et barn har en seksualiseret adfærd eller udviser andre tegn og reaktioner på, at det har været udsat for vold og seksuelle overgreb.

I disse situationer kan medarbejderen opleve at få sine personlige grænser og blufærdighed overskredet, lige som det kan opleves svært at rumme, hvis børn og unge fortæller om vold og seksuelle overgreb. Kendskab til egne personlige grænser og barrierer er afgørende for en professionel og fagligt kvalificeret indsats og støtte til børnene.

En vigtig del af den forebyggende indsats er derfor, at man som fagperson er i stand til at registrere og rumme de personlige følelser og reaktioner, der opstår.

Konsulentbistand til det forebyggende arbejde

Videnscenter for sociale indsatser ved vold og seksuelle overgreb mod børn (SISO) yder gratis konsulentbistand til forebyggelse og tidlig opsporing i dagtilbud, skoler og anbringelsessteder. Kommuner kan rekvirere kompetenceforløb for personale i dagtilbud, skoler og anbringelsessteder og hjælp til udarbejdelse af samværspolitikker, der fremmer forebyggelse og tidlig opsporing af børn og unge, der udsættes for vold og seksuelle overgreb.

Yderligere inspiration til arbejdet med forebyggelse og opsporing af overgreb mod børn kan findes på www.socialstyrelsen.dk/overgreb-forebyg-arbejde

Tidlig opsporing

Det er skadeligt for børn og unge, at blive udsat for vold og seksuelle overgreb, derfor er det vigtigt, at fagpersoner så tidligt som muligt opsporer og handler, hvis der er mistanke eller viden om, at børn og unge udsættes for overgreb. Tidlig opsporing er en del af den sekundære forebyggelse.

Seksuelle overgreb og vold mod børn og unge er ofte omgærdet af tavshed og hemmeligholdelse og kan foregå gennem længere tid, uden at omgivelserne får kendskab til det. Det kan således være en vanskelig og kompleks opgave at opspore overgreb mod børn og unge. Det er ofte gennem barnet, at man får viden eller mistanke om overgreb. Barnet udviser måske nogle tegn og reaktioner eller kommer med nogle udsagn om overgreb. Barnet har brug for, at et andet menneske aktivt og engageret reagerer og tager initiativ i forhold til de udsagn, barnet kommer med, eller de tegn og reaktioner, barnet udviser.

Som fagperson er det derfor vigtigt, at man dels har en faglig viden om de mulige tegn og reaktioner, som et barn kan udvise, dels har en viden om de processer, der ligger bag afdækningen af et overgreb, for såvel fagpersonen som barnet. Børns tegn og reaktioner på overgreb er komplekse, flertydige og multifaktorielle. Der kan indgå både somatiske, psykologiske og sociale aspekter i et barns bekymrende adfærd eller mistriivsel.

Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på, at tegn på mistriivsel ikke nødvendigvis er ensbetydende med tegn på overgreb. Tegn på mistriivsel kan fx også vise sig ved andre belastende oplevelser i barnets tilværelse som fx skilsmisse, et nært familiemedlems sygdom eller død eller

skoleproblemer. Manglende trivsel kan også være tegn på andre former for omsorgssvigt, ligesom det kan være udtryk for, at barnet ikke får dækket sine fundamentale udviklingsbehov.

Signaler og tegn på overgreb

Når et barn eller ung viser tegn på, at det ikke trives eller ændrer adfærd, skal det tages alvorligt.

Tegn på dårlig trivsel kan være af både fysisk og psykisk karakter. Barnet og den unge kan for eksempel have hyppig hovedpine eller mavesmerter, være aggressiv, angst, skræmt, ukoncentreret eller uroligt. Barnet kan have søvnbesvær og mareridt.

Barnet eller den unge kan forandre sig i kontakten til andre. De kan holde sig for sig selv, ændre kontakten til voksne i form af en klæbende eller afvisende adfærd.

Barnet eller den unge kan udvise mere specifikke tegn, i form af usædvanlig seksuel adfærd i forhold til alder – for eksempel påfaldende seksualisering i leg, tegning, overdreven onani, beskrivelse af smag og lugte.

Der er også børn og unge, der tilsyneladende kan se ud som om de trives, selvom de er eller har været udsat for seksuelle overgreb. Hvis et barn eller ung kommer med udtalelser, der kan pege på, at det har været eller bliver udsat for seksuelle overgreb, skal voksne tage det alvorligt og undersøge sagen nærmere.

Hvis et barn eller ung viser et eller flere af nævnte signaler, symptomer og tegn, kan de voksne omkring barnet ikke konkludere, at de har været eller bliver udsat for seksuelle overgreb, men det må undersøges, om det kan være årsagen til barnets eller den unges mistrivsel, eller om der er andre grunde. Se neden for hvordan.

Børn og unge er ofte loyale over for de nære voksne og anstrenger sig derfor for ikke at gøre eller sige noget de tror, kan skade dem. Det skal der tages højde for, når vi som voksne vurderer, om der er grundlag for en mistanke.

Udsatte børn og unge

SISO's undersøgelse fra 2007 peger på, at børn og unge med handicap kan være særligt udsatte i forhold til seksuelle overgreb. Barnets handicap kan udgøre en særlig faglig udfordring, når det gælder opsporing af seksuelle overgreb. Måske har barnet vanskeligt ved at kommunikere med omverdenen, og som fagperson kan man have vanskeligt ved at tolke adfærd, tegn og reaktioner. Man kan være i tvivl om, hvorvidt en bekymrende adfærd skal tilskrives barnets handicap eller det faktum, at barnet har været udsat for seksuelle overgreb.

Det har stor betydning, at man som fagperson kender barnets handicap og dermed barnets mulighed for at kommunikere. Som udgangspunkt skal man som fagperson være opmærksom på de samme tegn og reaktioner hos børn og unge med handicap, som hos børn og unge generelt.

Børn og unge anbragt uden for hjemmet

Flere undersøgelser peger på en mulig sammenhæng mellem børns vanskelige opvækstvilkår og risikoen for, at de bliver udsat for seksuelle overgreb. AKF og SISO's undersøgelser viser, at børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet er i 2 til 3 gange større risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb. Manglende stabilitet og omsorg fra forældrenes side under opvæksten betyder, at de anbragte børn kan have særlige behov for omsorg og opmærksomhed. I sig selv kan dette øge deres sårbarhed og risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb, der måske begynder som eller forveksles med interesse, varme og omsorg. Desuden har en del af børnene i opvæksten oplevet grænseoverskridende adfærd fra voksnes side, hvilket kan medføre, at de ikke kender deres egne grænser særlig godt og generelt har svært ved at sætte grænser i forhold til andre.

Små børns seksualitet

Når man skal vurdere, hvorvidt børn har været udsat for seksuelt overgreb, er det vigtigt at kende til børns almindelige lege og udvikling på det seksuelle område.

Menneskers seksualitet er medfødt. Fysisk kontakt er en vigtig del af spillet mellem mennesker. Særligt små børn har brug for tæt kropskontakt for at udvikle sig. Børns eksperimentering og udforskning foregår ofte uden for de voksnes rækkevidde. Børn leger lege, hvor de udforsker deres og legekammeraternes seksualitet, f.eks. når de leger "far, mor og børn" eller "læge". I sådanne lege kan børnene finde ud af, hvad de kan lide og hvad de ikke synes er rart, og derfor sige fra overfor.

Det er en opgave for de voksne at vurdere, om nogle børn bliver presset og har brug for hjælp til at sige fra. Overdreven seksuel interesse eller overdreven onani må give anledning til, at de voksne overvejer, hvad dette kan være udtryk for.

Handlemuligheder

Graden af viden vil have betydning for, hvordan man som fagperson skal agere, når man får kendskab til eller mistanke om overgreb mod børn og unge. Man kan skelne mellem tre typer af viden:

Bekymring

En bekymring er en diffus oplevelse af, at der er noget galt med et barn eller i dets familie. Her er ikke tale om, at man har konkret viden om en konkret handling begået af en bestemt person. Bekymringen alene bør derfor i første omgang føre til observation af barnet/den unge i en periode og evt. samtale med forældrene, med mindre bekymringen går på, om forældrene begår overgreb (fysisk, psykisk eller seksuelt) mod barnet/den unge. Som medarbejder skal man drøfte sin bekymring med sin leder og aftale observation af barnet og evt. samtale med forældrene.

Mistanke

Mistanke forstås som mere end blot en bekymring. Mistanken handler fx om, at barnet / den unge har været udsat for en seksuel grænseoverskridende adfærd eller fysisk eller psykisk voldelig handling fra enten en voksen eller et andet barn. Mistanken kan opstå på baggrund af en nærmere observation af barnet, barnets egne udsagn om hændelser, der har fundet

sted, udsagn fra andre, eller oplysninger man har fået fra anden side. Som medarbejder skal man drøfte sin mistanke med sin leder, og der skal udarbejdes en underretning. Der kan søges råd og vejledning hos kommunen.

Viden

Konkret viden handler om de situationer, hvor et barn har været udsat for en konkret handling i form af overgreb fysisk, psykisk eller seksuelt, begået af en eller flere personer. Denne viden kan komme fra udsagn fra barnet selv, eller fra vidner eller fra tilståelse fra den person, som har udsat barnet eller den unge for overgreb. Som medarbejder skal man drøfte sin viden med sin leder, og der skal udarbejdes en underretning.

Akut handling

I de meget alvorlige situationer, hvor der er grund til at antage, et barn eller en ung er udsat for vold eller bliver seksuelt krænket, skal der underrettes og handles akut, så barnet/den unge ikke udsættes for yderligere overlast.

Sagen drøftes med nærmeste leder og der tages kontakt til Familier og Sundhed, således at der i fællesskab kan laves en konkret samarbejdsaftale i forhold til den aktuelle sag. Alt efter om det er nærmeste omsorgsperson, andre voksne, ansatte i barnets/den unges skole/institution eller andre børn, som begår overgreb handles der forskelligt, i forhold til hvem og hvordan forældrene inddrages. Se "Vejviseren" i bilag.

Sager om overgreb er en myndighedsopgave, der varetages af Familier og Sundhed i samarbejde med politi og sundhedsmyndigheder. Det er myndigheden der foretager politianmeldelse.

Samarbejde med Børnehuset

I alle sager med mistanke eller viden om vold og seksuel krænkelse og hvor sagen også involverer Politi og/eller sundhedsvæsenet, skal Familier og Sundhed benytte det særlige Børnehus i København. Indsatsen i børnehuset består af en udredning og undersøgelse af barnets eller den unges forhold med henblik på at afdække barnets eller den unges behov for særlig støtte foranlediget af overgrebet. Undersøgelsen foretages som en del af den børnefaglige undersøgelse. Børnehuset har en satellit på Milnersvej i Hillerød. Det er Børnehusets opgave at lave en udredning, og dermed støtte myndighedsrådgiveren i udarbejdelse af den børnefaglige undersøgelse.

Underretningspligt, tavshedspligt og behandling af personfølsomme oplysninger

Alle oplysninger om et barn eller ung, som giver anledning til at undersøge om der er behov for foranstaltninger og som dermed skal oprettes som en sag hos en rådgiver i Familier og Sundhed, skal sendes til Familier og Sundhed via underretningsmailen: underretning@hillerod.dk.

Også nye oplysninger om et barn eller ung, der i forvejen har en sag hos en rådgiver skal sendes ind via underretningsmailen, da det er et lovmæssigt krav, at nye oplysninger skal føre til en genvurdering af sagen af en uvildig rådgiver, som ikke i forvejen behandler sagen.

Den skærpede underretningspligt for offentligt ansatte er fastsat i Barnets lov § 133 og er lovgrundlaget for pligten til at skrive en underretning.

Pligten gælder for enhver ansat, der får kendskab til eller har grund til at antage, at et barn eller ung har behov for særlig støtte eller er udsat for overgreb i form af seksuel krænkelse eller vold. Reglerne om tavshedspligt til- sidesættes, når der er underretningspligt. En ansat kan ikke opfylde pligten til at underrette ved at give oplysningerne til nærmeste leder. Underretningen skal gives til de sociale myndigheder – i Hillerød Kommune via underretning@hillerod.dk.

Hvis barnet/den unges sundhed og udvikling ikke er i fare, er det kun, hvis forældrene ikke vil give samtykke til samarbejde, at der underrettes direkte.

Hvordan behandles en underretning?

Alle underretninger skal risikovurderes inden der er gået 24 timer.

Familier og Sundhed har pligt til at sende en bekræftelse på modtagelse af en underretning senest 6 hverdage efter modtagelsen. Fagpersoner, der har sendt en underretning, skal orienteres om, hvorvidt underretningen har givet anledning til en undersøgelse eller foranstaltninger. Familier og Sundhed kan desuden fortælle fagpersoner om hvilken foranstaltning, der er iværksat samt varigheden af den, såfremt dette er af væsentlig betydning for den støtte fagpersonen yder barnet/den unge.

LOVGIVNING

Underretningspligt - Barnets lov

§ 133.

Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at

1. et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte efter denne lov,
2. et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte efter denne lov på grund af de kommende forældres forhold,
3. et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte efter denne lov på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten eller
4. et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

Tavshedspligt

Hvad enten du arbejder på en skole, institution eller på Rådhuset, har du som udgangspunkt tavshedspligt om personfølsomme oplysninger. Du er ikke bundet af denne tavshedspligt, hvis du er i en situation hvor du:

- har fået samtykke til at videregive oplysningerne
- har oplysningspligt
- har pligt til at underrette de sociale myndigheder
- videregiver oplysninger i SSD-regi (se afsnit om dette)

Reglerne om tavshedspligt er til for at beskytte borgerne mod krænkelser af deres privatliv. Tavshedspligten er et vigtigt aspekt i det tværfaglige samarbejde inden for kommunen.

Tavshedspligten skal dog altid vige for din underretningspligt, når du vurderer, at et barn eller en ung har brug for særlig støtte. Tavshedspligten må aldrig forhindre eller udsætte, at et barn/en ung får den nødvendige hjælp.

Samtykke og behandling af personfølsomme oplysninger

Offentligt ansatte kan udveksle oplysninger, hvis det er relevant for det arbejde, de udfører, og hvis de tilhører samme myndighed. Du må behandle og videregive oplysninger om børn, unge og forældre, hvis du har fået samtykke fra forældrene og det er relevant i forhold til det arbejde, modtageren skal udføre.

Samtykket skal være oplyst, det vil sige, det skal være konkret i forhold til hvilke oplysninger, der må videregives og til hvem. Et indhentet samtykke er gældende i et år og kan til enhver tid trækkes tilbage. Hvis forældrene ikke vil give deres samtykke, kan du udelukkende dele information inden for din egen myndighed (inden for skolen eller i dagtilbuddet), når det har en væsentlig relevans og betydning for at de, der modtager oplysningerne, kan udføre deres arbejde.

Hvis en professionel er bekymret for et barn/ung og forældrene ikke har givet deres samtykke til at videregive oplysninger, skal det vurderes, om der er grundlag for at lave en underretning til Familier og Sundhed (se afsnit om underretningspligt).

Behandlingen af dine personoplysninger sker efter databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra e og artikel 9, stk. 2, litra b.

"Vejviseren" for arbejde i sager om vold og seksuelt overgreb - Hillerød

